

ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ФІНАНСОВОЇ ДОСТУПНОСТІ ЯК ВАЖЛИВА УМОВА РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

ECONOMIC POLICY FOR THE DEVELOPMENT OF DIGITAL FINANCIAL ACCESSIBILITY AS AN IMPORTANT CONDITION FOR THE DEVELOPMENT OF THE ECONOMY OF UKRAINE

У статті обговорюється вплив цифрової фінансової доступності на перетворення економіки. Розвиток цифрової фінансової доступності допомагає звільнити малий та мікробізнес від фінансових обмежень, заохотити цивільне споживання та покращити послуги з питань сільського господарства, сільської місцевості та фермерів. Тим не менш, його фінансові характеристики також вказують на потенційні систематичні ризики, що проявляються у вигляді відхилення капіталу від його цільової мети обслуговування основної економіки. Серед трьох вимірів цифрової фінансової доступності (обсяг охоплення, глибина використання та рівень цифровізації) саме сфера охоплення має найсильніший позитивний ефект в сучасних умовах обмеженості фінансування у прикордонних до російської федерації чи зони бойових дій областях України.

Ключові слова: цифрова фінансова доступність, економічна політика, регулювання розвитку, інтеграція, цифрові технології.

УДК 330

DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.4-11>

Кудріна О.Ю.¹

д.е.н., професор,
професор кафедри бізнес-економіки
та адміністрування,
Сумський державний
педагогічний університет
імені А.С.Макаренка

Шищенко І.В.²

к.п.н., доцент,
доцент кафедри математики,
фізики та методик їх навчання,
Сумський державний
педагогічний університет
імені А.С.Макаренка

Kudrina Olha

Sumy State Pedagogical University
named after A. S. Makarenko

Shyshenko Inna

Sumy State Pedagogical University
named after A.S. Makarenko

Digital financial accessibility characterizes the provision of equal access to certain population groups with a limited level of financial services to basic financial services based on the widespread use of digital technologies. For digital financial accessibility, a remote form of service through digital financial products, digital service delivery channels and digital business models of customer service and fundraising plays a major role. The purpose of the article is to study the issues of digital financial accessibility from the point of view of its impact on the development of the economy, in particular, the problem of avoiding systematic financial risks and ways of combating them. In the current conditions of the russian-Ukrainian war, it is expedient for state regulators to clarify the criteria for defining and listing basic financial services that can be provided by financial institutions based on the use of digital channels and service systems, identifying and removing barriers to the exclusion of certain categories of consumers from financial services, conducting monitoring tariffs for basic and innovative financial services, expanding the physical accessibility of consumers to financial services by increasing access points based on the development of financial infrastructure and expanding digital service channels using digital business models of banking and non-banking financial institutions, creating a remote customer identification system and expanding opportunities for non-banking financial institutions to use the services of credit history bureaus, creation of regulatory conditions for the interaction of banks and non-banking financial institutions, expansion of opportunities for combining individual financial services, expansion of the list of financial services that can be provided by agents. The digitalization of financial intermediation has a positive effect on the public's access to financial services, however, existing barriers inhibit the process of public access to the system of official financial services, strengthening the processes of hoarding and shadow access to the provision of services. This actualizes the need to increase citizens' awareness of the use of innovative financial products and services, legislative and regulatory regulation of the provision of innovative tools, and the use of separate channels. This article has practical implications for promoting the development of digital financial accessibility.

Key words: digital financial accessibility, economic policy, regulation of development, integration, digital technologies.

Постановка проблеми. Розвиток цифрових технологій в останні роки, представлений Інтернетом, великими даними та хмарними обчисленнями, обумовив нову форму цифрової фінансової доступності. Принципи високого економічного рівня країн G19 для цифрової фінансової доступності, видані на саміті G20 у 2016 році, стали наріжним каменем для ініціювання та участі усіх країн в глобальних цифрових економічних діях [7]. Інфраструктура цифрової фінансової доступності включає платіжну систему, кредитну систему та ринок угод з майном, і вони захищені інституціями, що спираються на політику та закони [10]. У порівнянні з фінансовою інтеграцією, цифрова фінансова доступність може виправити інформаційну

асиметрію між тим, хто збирає кошти, та позичальником, зменшити транзакційні витрати та розширити фінансові послуги для незахищених груп [2].

Українська економіка нині у період російсько-української війни переживає надзвичайно складний період, і неможливо недооцінювати важливість подальшого сталого швидкого та якісного економічного розвитку для досягнення економічної трансформації. При цьому важливо зазначити, що фінанси – це основа економічного розвитку. Через тенденції отримання прибутку та уникнення ризиків фінансовий капітал в умовах війни надає обмежену підтримку та послуги, тоді як ті, хто терміново потребують капіталу в умовах війни, наприклад, малі та мікропідприємства, є

¹ ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7364-1998>

² ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1026-5315>

маргіналізовані на фінансовому ринку. Така серйозна невідповідність фінансових ресурсів призводить до труднощів із залученням коштів для соціальної економіки. Щоб вирішити цю проблему, і зокрема проблему обмеженості фінансування у прикордонних до російської федерації чи зони бойових дій областях України, уряд України розробляє програми побудови фінансової доступності для деяких підприємств і окремих осіб для отримання фінансових послуг у певних секторах економіки. Клієнтами є малий та мікробізнес, що шукає фінансування, девелоперські компанії міського будівництва, постачальники послуг для сільського господарства, сільської місцевості та фермери. Незважаючи на свої досягнення, така фінансова доступність все ще реалізується традиційними фінансовими установами, чия низька ефективність, високі витрати та обмежене охоплення не в змозі максимально задовольнити потреби в капіталі. Тому надзвичайно актуальними стають питання розвитку сфери цифрових фінансів. Звільняючись від часових і просторових обмежень, цифрова фінансова доступність відповідає очікуванням уряду щодо фінансового розвитку – високоякісного зростання та спільного процвітання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідження цифрової фінансової доступності зосереджені на її концепції, особливостях і перевагах. Учені аналізують вплив цифрової фінансової доступності на інновації з точки зору «необмеженості» та «переваг». Вони виявили, що цифрове фінансове залучення може сприяти регіональним та підприємницьким технологічним інноваціям за допомогою покращення середовища збору коштів для малих і середніх підприємств та окремих підприємств [12], за допомогою заохочення інноваційних інвестицій та розвитку галузі послуг для виробників [3], за допомогою зменшення обмежень для малого та мікробізнесу на отримання кредитів [9], а також пом'якшення фінансової невідповідності для підприємств [13]. Крім того, у роботах [8] знаходимо висновок, що цифрове фінансове залучення може прискорити якісне економічне зростання.

Завдяки своїм фінансовим особливостям цифрова фінансова доступність не позбавлена потенційних фінансових ризиків. Тому деякі вчені досліджували [6], чи може цифрове фінансове охоплення збагатити фінансування підприємств. Вони одноставно дійшли висновку, що цифрова фінансова доступність є корисною для розвитку основної економіки [4] і знижує рівень фінансування підприємництва. Проте, оскільки і економіка, і цифрова фінансова доступність перебувають у відповідній фазі свого розвитку, вони не дозволяють точно представити статистичну кореляцію. Також будь-які дослідження щодо впливу

цифрової фінансової доступності на різні сфери економіки повинні брати до уваги ефект просторового поширення. У деяких дослідженнях [11] розкрито регуляторний вплив зовнішнього середовища, який припускає, що зв'язок між цифровою фінансовою доступністю та економічними варіантами є лінійним і залишається стабільним протягом тривалого періоду. Але характеристики цифрової фінансової доступності вказують на те, що її вплив на економічну та фінансову діяльність є складним і легко схильним до зовнішніх змін.

Тому важливим є подальший аналіз впливу цифрової фінансової доступності на економіку, зокрема з опорою на її інноваційний внесок через врахування коливання цін на нерухомість, взяття до уваги просторового впливу цифрової фінансової доступності та загальної невизначеності економічної політики в умовах війни.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження питань цифрової фінансової доступності з точки зору її впливу на розвиток економіки, зокрема проблеми уникнення систематичних фінансових ризиків і шляхів боротьби з ними. Ця стаття має практичне значення для сприяння розвитку цифрової фінансової доступності, враховуючи вплив російсько-української війни на подальший економічний розвиток.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Принципи високого рівня економічного розвитку G19 для цифрової фінансової доступності визначили цифрову фінансову доступність як будь-яку поведінку, яка сприяє фінансовій доступності за допомогою цифрових засобів. За допомогою цифрових технологій відбувається надання фінансових послуг за відносно низькою ціною тим, хто раніше не мав доступу до таких послуг. Пекінським університетом розроблено індекс цифрової фінансової доступності, який передбачає врахування трьох складових: обсяг охоплення, глибина використання та рівень цифровізації. Тут сфера охоплення стосується кількості або співвідношення клієнтів, які отримують фінансові послуги через Інтернет або інструменти мобільної мережі. Глибина використання означає частоту, з якою люди користуються фінансовими послугами Інтернету. Під рівнем цифровізації розуміється зручність та ефективність цифрових фінансів регіону [1].

Розвиток цифрових фінансів допомагає зменшити наслідки недоліків фінансової системи, а розвиток цифрових фінансів сприяє підвищенню доступності кредитів для приватних підприємств і малих підприємств. Цифрові фінанси покращують ефективність фінансового розподілу, зменшуючи асиметрію інформації. Цифрові фінанси розширили можливості фінансових установ зі збору інформації. Цифрові фінанси знижують вартість депозитів. Порівняно з традиційним депозитним

бізнесом цифрове фінансування розширило охоплення фінансових установ завдяки його перевагам у подоланні географічних обмежень і поглинанні коштів інвесторів. Як важливий інструмент, який доповнює традиційне фінансування та сприяє високоякісному економічному зростанню, цифрове фінансове залучення набагато більше заохочує розвиток економіки. Проте його підтримка економіки є прихованою і може навіть виявитися стримуванням, а не заохоченням.

Цифрові фінанси можуть ефективно компенсувати недостатність традиційних фінансів, пом'якшити обмеження малих і мікропідприємств щодо накопичення коштів, стимулювати корпоративні інновації та згодом посилити розвиток основної економіки. Але оскільки цифрові фінанси стимулюють розвиток економіки через розподіл ресурсів та інноваційні ефекти, вони також відповідальні за потік кредитного капіталу. Деякі підприємства та фізичні особи використовують свої кредитні кошти для інвестування в житловий та фондовий ринок, і їх поведінка загрожує фінансовій безпеці.

З одного боку, цифрове фінансове охоплення завдяки технології великих даних і зручній роботі значно скорочує витрати малого та мікробізнесу на отримання кредитів. Таким чином, це вирішує їхні труднощі із залученням коштів і забезпечує капітальну підтримку для корпоративних інновацій, які служать істотному розвитку економіки. З іншого боку, наразі найбільш помітною послугою, яку надає цифрова фінансова доступність, є стимулювання та збільшення цивільного споживання. Найбільша відмінність між цифровими фінансами та традиційними фінансами полягає у високій ефективності перших, що дозволяє тим, хто потребує грошей, отримувати кредити для споживання будь-де та будь-коли. Цифрове фінансове залучення пом'якшує обмеження мобільності споживання та забезпечує більш зручну трансформацію заощаджень та доходів від інвестицій у споживання. Тоді зростання споживання перетворюється на подальший розвиток основної економіки.

Вплив цифрової фінансової доступності на економіку подвійний. По-перше, більшість підприємств збільшують свої фінансові інвестиції з превентивного мотиву «ефекту резервуара» [4]. Іншими словами, вони сподіваються уникнути інвестиційних можливостей у майбутньому, якщо зустрінуть обмеження зовнішнього капіталу. Разом із розвитком цифрової фінансової доступності підприємствам стає набагато легше отримати фінансування, отже, зменшується фінансова поведінка. По-друге, хоча розвиток цифрових фінансів ускладнює нагляд, а деякі позичальники зловживають своїми позиками на інвестиції в акції та житло, цифрові технології справді виявилися

ефективним засобом, оскільки вони допомагають зменшити асиметрію інформації щодо використання коштів фінансовими установами, нефінансовими установами та позичальниками.

Курс розвитку цифрової фінансової доступності, очевидно, базується на економічній політиці уряду та є цілеспрямованим. За допомогою великих даних і алгоритмів штучного інтелекту він може відстежувати потік капіталу за кредитами мікро-, малого та середнього бізнесу. Тим не менш, лише обмежена кількість бенефіціарів цифрового фінансування перенаправить своє фінансування на сектори економіки. Наприклад, наразі кредити на цивільне житло в основному позичаються в комерційних банках, і лише меншість обрала б цифрове фінансування для обороту капіталу. У цьому разі цифрове фінансове залучення не демонструє очевидної ролі в розподілі капіталу.

Мережева функція цифрової фінансової доступності дозволяє звільнитися від часових і просторових обмежень і надавати фінансування тим, хто проживає в інших регіонах і терміново потребує підтримки. Це «інклюзивна» функція цифрової фінансової доступності. Цифрові фінанси можуть подолати обмеження традиційного географічного простору та реалізувати розподіл фінансових ресурсів у різних районах країни. Таким чином, розвиток цифрових фінансів у певній території не повинен мати суттєвої кореляції з географічним розташуванням території та рівнем розвитку цифрових фінансів у прилеглих регіонах. Порівняно з традиційними фінансами, цифрова фінансова доступність не обмежена відстанню між торговими точками та простором. Це може значно зменшити щоденну вартість фізичних торгових точок. З одного боку, бенефіціари місцевого цифрового фінансування, як тільки вони отримують фінансування, зможуть купувати товари в інших регіонах і сприяти зростанню значної економіки в цьому регіоні. З іншого боку, якби цифрова фінансова доступність могла перешкодити потоку капіталу на ринок житла та капіталу, коливання цін у розвинутих регіонах передавалося б на сусідні регіони. Це де-факто покращення приросту місцевої економіки порівняно з загальним приростом економіки. Однак, хоча цифрове фінансове залучення стимулює перетікання ресурсів із багатих регіонів у менш багаті регіони (які потребують), воно також може мобілізувати різні фактори виробництва. Наприклад, підприємства, отримавши фінансування на розширення виробництва, можуть адсорбувати робочу силу з інших регіонів. Це послабило б суттєве економічне зростання в інших регіонах і створило б негативний просторовий вплив для відволікання капіталу інших регіонів.

Нині Україна переживає економічну трансформацію. Регулювання ринкової економіки держави

може підвищити ефективність розподілу ресурсів, посилити мотивацію до соціальних інновацій та сприяти якісному економічному зростанню. Проте в умовах нинішнього економічного спаду ринковий попит слабкий, інвестиції недостатні, а проблеми потужностей виробництва є помітними. Оновлення політики військово-промислового економічного розвитку неминуче посилить спричинену війною невизначеність у зовнішньому середовищі і, отже, вплине на корпоративні рішення щодо інвестицій та діяльності. По-перше, з точки зору бізнесу, зростання невизначеності економічної політики призведе до ескалації коливань у зовнішньому середовищі компанії. Щоб уникнути ризиків, менеджери мали б скоротити значні інвестиції та витрати на дослідження та розробки. Фінансування, зібране через цифрову фінансову доступність, буде тимчасово інвестовано у фінансовий сектор для підвищення ефективності використання капіталу. Менеджери, як правило, розподіляють фінансові активи з високою віддачею та високою мобільністю та зменшують інноваційну діяльність у сфері науково-дослідних розробок із високою невизначеністю, тривалим циклом і незворотністю. По-друге, такі фінансові установи, як комерційні банки, звернуть увагу на промислову невизначеність своїх позичальників, оскільки це безпосередньо вплине на кредитні ризики. Із загостренням невизначеності економічної політики управління бізнесом ускладнюється, а фінансові установи відповідно скорочують квоту кредитів для підприємств. У міру зростання витрат і обмежень на залучення коштів готовність до фізичних інвестицій падає. Тим часом підтримка фінансовими установами сільського господарства, сільських районів і фермерських секторів, а також засоби до існування залишаються незмінними у економічній політиці уряду.

Отже, поряд із розвитком цифрових технологій швидке зростання цифрової фінансової доступності надає імпульс полегшенню обмежень щодо виділення коштів для малого та мікробізнесу, сприяє цивільного споживання та забезпеченню обслуговування сільського господарства, сільських районів та фермерів. Проте через свою фінансову природу цифрова фінансова доступність неминуче пов'язана з фінансовими ризиками, хоч би якими прихованими.

Таким чином, розглянуто вплив цифрової фінансової доступності на економічні процеси, досліджуються регуляторні наслідки, викликані невизначеністю економічної політики, обумовленої російсько-українською війною. Цифрове фінансове залучення має очевидний позитивний вплив на розвиток регіонального капіталу. Іншими словами, розвиток цифрової фінансової доступності має найсильніший позитивний вплив з точки

зору охоплення різних галузей економіки. На рівні регіонів немає очевидної просторової кореляції між цифровою фінансовою доступністю та рівнем їх економічного розвитку. Але невизначеність економічної політики послаблює підтримку цифрової фінансової доступності економіки.

Висновки з проведеного дослідження. Нині Україна переживає економічну трансформацію. Щоб повністю мобілізувати наявні ресурси та підвищити ефективність їх розподілу, уряд випустив низку економічних стратегій, спрямованих на військово-промисловий розвиток. Проте підвищена невизначеність зовнішнього середовища для ведення бізнесу підприємствами, спонукає їх уникати ризиків і відкладати інвестиції, навіть до рівня фінансування компаній.

З огляду на відмінності в індивідуальних потребах у фінансуванні прикордонних до російської федерації та до зони бойових дій регіонів України та структурі регіонального розвитку, необхідно сприяти розвитку цифрової фінансової доступності. Для того, щоб її позитивний ефект як «доступної» економіки міг бути максимальним, доцільно спрямовувати банки до встановлення спеціальних робочих механізмів для послуг онлайн-фінансування, використання фінансових технологій для просування онлайн-обробки, орієнтувати керівництво банків щодо застосування цифрових технологій для аналізу клієнтів за допомогою великих даних і підвищення рівня точності маркетингу. Проте, активно просуваючи цифрову фінансову доступність, слід враховувати ризики, зокрема посилити нагляд за використанням коштів бенефіціарами після позики. Заявка фонду повинна відповідати меті, для якої він позичається; фізичні особи та підприємства, які зловживають позиками на майно та спекуляції акціями, будуть позначені як відхилені. Слід розумно розподіляти фінансові ресурси, зосереджуватися на покращенні середовища фінансових послуг у регіонах, які цього потребують, прискорювати розбудову фінансової інфраструктури та покращувати диверсифіковану та розгалужену інституційну систему.

Грунтуючись на наведених вище міркуваннях, можемо стверджувати наступне. Популярність смартфонів створила багато можливостей для подальшого розвитку цифрових фінансів і прискорення розвитку цифрової фінансової доступності, приносячи переваги тій частині населення, яка досі охоплена «традиційними» фінансами. Також малі, середні і мікропідприємства стикаються з різними рівнями обмежень щодо коштів. Розвиток цифрової фінансової доступності може допомогти вирішити проблеми фінансування цих суб'єктів, зменшити фінансові витрати компанії, стимулювати зростання основної економіки та заохотити інноваційні прагнення підприємств.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Довгань Л. Є., Козинець А. В. Розвиток ІТ-сфери: проблеми та шляхи вирішення в забезпеченні конкурентоспроможності вітчизняних підприємств. *Актуальні проблеми економіки та управління: електрон. версія зб. наук. пр. молодих вчених КПІ ім. І. Сікорського*. 2018. № 12. URL: <http://ape.fmm.kpi.ua/article/view/130936/126662>.
2. Кутова Н. Г., Козир А. А. Аналіз та перспективи розвитку української ІТ-сфери. *Актуальні економіко-правові, соціальні та екологічні аспекти розвитку промисловості та суспільства*: матеріали всеукр. наук.-практ. конф., м. Кривий Ріг, 2020. С. 39–41.
3. Шевчук І. Б. Детермінації трансформаційних змін економіки регіону та розвитку ІТ-сфери. *Бізнес Інформ*. 2018. № 6. С. 344–348.
4. Chen C. H., Cao W., Cao Y. N., Shao X. J. The development of digital finance and firms' transformation from virtual to real. *Journal of Finance and Economics*. 2021. Vol. 9. P. 78–92.
5. Cheng Q. R., Li J. G. Digital finance and enterprises' shift from real to virtual: promoting or restraining? *New Finance*. 2021. Vol. 7. P. 35–43.
6. Cheng X. Z., Gong X. Y. How the digital inclusive finance affects the development of the real economy – analysis based on system GMM model and mediation effect test. *Journal of Hunan University*. 2020. Vol. 34. No. 3. P. 59–67.
7. Jiang C. L., Jiang C. T. Can digital inclusive finance promote high-quality development of regional economy: based on empirical evidence of 258 cities. *Journal of Hunan University of Science & Technology (Social Science Edition)*. 2020. Vol. 3. P. 75–84.
8. Jiang S., Zhong S., Guo X. An empirical study of the impact of digital inclusive finance on high-quality economic development. *Finance Forum*. 2021. Vol. 26. No. 8. P. 39–49.
9. Liang B., Zhang J. Can the development of digital inclusive finance stimulate innovation? *Modern Economic Science*. 2019. Vol. 41. No. 5. P. 74–86.
10. Naumenkova S., Mishchenko S., Dorofiev D. Digital financial inclusion: Evidence from Ukraine. *Investment management and financial innovations*. 2019. No. 16 (3). P. 194–205.
11. Wang Y. N., Ye X., Xu L. Can digital finance boost the real economy? *Finance and Economics*. 2020. Vol. 3. P. 1–13.
12. Zhang H. H., Zhang Y., Jing R. How does the digitization of inclusive finance affect urban innovation: evidence from prefecture-level cities. 2021. *Financial theory and Practice*. Vol. 9. P. 62–69.
13. Zhao X. G., Zhong S. H., Guo X. X. Digital inclusive finance development, financial mismatch mitigation and enterprise innovations. *Science Research Management*. 2021. Vol. 4. P. 158–169.
- IT-sfery: problemy ta shlyakhy vyrishennya v zabezpechenni konkurentospromozhnosti vitchyznyanykh pidpryyemstv]. *Actual problems of economy and management: electron. version of the coll. of science avenue of young scientists of KPI named after I. Sikorsky* [Aktual'ni problemy ekonomiky ta upravlinnya: elektron. versiya zb. nauk. pr. molodykh], vol. 12. Available at: <http://ape.fmm.kpi.ua/article/view/130936/126662>.
2. Kutova N. G., Kozyr A. A. (2020). Analysis and prospects for the development of the Ukrainian IT sphere [Analiz ta perspektyvy rozvytku ukrayins'koyi IT-sfery]. *Current economic-legal, social and ecological aspects of the development of industry and society* [Aktual'ni ekonomiko-pravovi, sotsial'ni ta ekolohichni aspekty rozvytku promyslovosti ta suspil'stva]: materials Ukrainian science and practice conference, Kryvyi Rih, pp. 39–41.
3. Shevchuk I. B. (2018). Determinants of transformational changes in the regional economy and development of the IT sphere [Determinatsiyi transformatsiynykh zmin ekonomiky rehionu ta rozvytku IT-sfery]. *Business Inform* [Biznes Inform], vol. 6, pp. 344–348.
4. Chen C. H., Cao W., Cao Y. N., Shao X. J. (2021) The development of digital finance and firms' transformation from virtual to real. *Journal of Finance and Economics*, vol. 9, pp. 78–92.
5. Cheng Q. R., Li J. G. (2021) Digital finance and enterprises' shift from real to virtual: promoting or restraining? *New Finance*, vol. 7, pp. 35–43.
6. Cheng X. Z., Gong X. Y. (2020) How the digital inclusive finance affects the development of the real economy – analysis based on system GMM model and mediation effect test. *Journal of Hunan University*, vol. 34, no. 3, pp. 59–67.
7. Jiang C. L., Jiang C. T. (2020) Can digital inclusive finance promote high-quality development of regional economy: based on empirical evidence of 258 cities. *Journal of Hunan University of Science & Technology (Social Science Edition)*, vol. 3, pp. 75–84.
8. Jiang S., Zhong S., Guo X. (2021) An empirical study of the impact of digital inclusive finance on high-quality economic development. *Finance Forum*, vol. 26, no. 8, pp. 39–49.
9. Liang B., Zhang J. (2019) Can the development of digital inclusive finance stimulate innovation? *Modern Economic Science*, vol. 41, no. 5, pp. 74–86.
10. Naumenkova S., Mishchenko S., Dorofiev D. (2019) Digital financial inclusion: Evidence from Ukraine. *Investment management and financial innovations*, no. 16 (3), pp. 194–205.
11. Wang Y. N., Ye X., Xu L. (2020) Can digital finance boost the real economy? *Finance and Economics*, vol. 3, pp. 1–13.
12. Zhang H. H., Zhang Y., Jing R. (2021) How does the digitization of inclusive finance affect urban innovation: evidence from prefecture-level cities. *Financial theory and Practice*, vol. 9, pp. 62–69.
13. Zhao X. G., Zhong S. H., Guo X. X. (2021) Digital inclusive finance development, financial mismatch mitigation and enterprise innovations. *Science Research Management*, vol. 4, pp. 158–169.

REFERENCES:

1. Dovgan L. E., Kozynets A. V. (2018) Development of the IT sphere: problems and solutions in ensuring the competitiveness of domestic enterprises [Rozvytok